

ابعاد اجتماعی حج مغفول مانده است/ حج تأثیر زیادی بر همبستگی مسلمین دارد

یک عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق(ع) با بیان اینکه به هر میزانی که هویت اجتماعی با صلابت تر، محکمتر و کاملتر باشد می تواند در ایجاد فضای رشد و استكمال در جامعه مؤثر و مفید باشد، گفت: عبادت‌های اجتماعی مانند حج می تواند تأثیر زیادی در همبستگی اجتماعی داشته باشد.

یک عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق(ع) با بیان اینکه به هر میزانی که هویت اجتماعی با صلابت تر، محکمتر و کاملتر باشد می تواند در ایجاد فضای رشد و استكمال در جامعه مؤثر و مفید باشد، گفت: عبادت‌های اجتماعی مانند حج می تواند تأثیر زیادی در همبستگی اجتماعی داشته باشد.

دکتر رضا محمدزاده، عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق(ع) در گفتگو با خبرنگار مهر در مورد ابعاد اجتماعی حج و تأثیر آن بر وحدت مسلمانان گفت: اگر در روند تمدنی جهان و نقش دین اسلام در آن و آثار و پیامدهای ظهور دین اسلام تأمل کنیم، دین اسلام را از ویژگی‌هایی برخوردار می بینیم که کمتر دینی در دنیا از این ویژگی‌ها برخوردار است. وقتی تعداد گروندگان به این دین و آئین را نسبت به سایر ادیان را ملاحظه می کنیم با اعداد و کمیتی مواجه می شویم که واقعا انسان را متعجب می کند. اگر بسیاری از تحولات اجتماعی که بعد از ظهور اسلام به وجود آمده را ملاحظه کنیم، مشاهده می کنیم تا حد بسیار زیادی این تحولات اجتماعی ناشی از آثار و آموزه های این دین مقدس بوده است. یکی از ویژگی های اسلام که باعث این اثرات و ویژگیها شده، بعد اجتماعی اسلام است. دین اسلام برخلاف بسیاری از ادیان حتی ادیان الهی تا حد زیادی انسانها را دعوت به زندگی اجتماعی و رعایت اصول و مبانی ای که به این زندگی برمی گردد، کرده است.

وی افزود: آنقدر توصیه های اسلام برای زندگی اجتماعی پررنگ و قوی است که گاهی احساس می کنیم از نظر دین اسلام انسانهای متدین تنها در جامعه زندگی می کنند، البته این نتیجه شاید نتیجه قطعی نباشد ولی آنقدر زمینه های اشتیاق به ابعاد و حیات اجتماعی در اسلام قوی است که انسان احساس می کند اگر می خواهد به رضایت مطلق الهی دست پیدا کند تنها راهش این است که در زندگی اجتماعی به این کمالات و فضائل دست پیدا کند. این یکی از ویژگیهای دین اسلام است و لذا ملاحظه می کنیم اکثر اندیشمندان، متفکرین، نویسندگان در عالم اسلام؛ چه در کشورهای شیعه و چه در کشورهای اهل سنت و مجموعه دستگاه متفکرین تا حد زیادی به بررسی ابعاد اجتماعی دین مقدس اسلام پرداختند.

وی با اشاره به اینکه دین مقدس اسلام دینی است که بسیاری از دستورات عملیاتی که انسان برای زندگی خود به آنها نیاز دارد را در اختیار انسان قرار می دهند، اظهار داشت: به همین دلیل در طول تاریخ، با بسیاری از حکومتها و فرهنگها مواجه می شویم که ساختار اصلی آنها براساس آموزه های دین اسلام شکل پیدا کرده است و کمتر می توان سایر ادیان را پیدا کرد که با این ویژگی مواجه بوده باشند و در عین حال توانسته باشند در مسیر حرکت‌های سیاسی و جریانات اجتماعی توفیق پیدا کنند، حال آنکه در دین اسلام این خصوصیات اتفاق افتاده است. از همین جهت به منابعی که در حوزه تفکر اسلامی در این ارتباط نوشته شده مراجعاتی صورت گرفته است. اگر در حوزه آموزه های دینی به همین خصوصیت اسلامی بودن عنایت کنیم می بینید حتی در دین اسلام زمانی که سخن از عبادت و پرستش خداوند به میان می آید بعد اجتماعی بودن به معنای دقیق کلمه مورد توجه قرار گرفته است.

محمدزاده با تأکید بر اینکه در دین اسلام مجموعه عبادتها را می توان به دو دسته تقسیم کرد، تصریح کرد: یک دسته از عبادتها، بالمعنی الاخص و یک سری از عبادتها، بالمعنی الاعم هستند. در عبادت‌های بالمعنی الاعم با مقوله هایی مواجه هستیم که در ظاهر عبادت محسوب نمی شوند اما وقتی دقت می کنیم می بینیم چون در آنها نیت و قصد غربت وجود دارد لذا از آنها تعبیر به عبادت می شود. مانند نماز و روزه نیست، یک حرکت اجتماعی مانند پرداخت خمس و زکات و یا کارهایی از این قبیل است که در آنها قصد قربت وجود دارد و چون قصد قربت لازم است با ویژگی‌هایی که در کتابهای احکام و ... آمده از آنها تعبیر به عبادت می کنند و عبادت بودنش هم به خاطر این است که با نیت قصد قربت فعالیت اجتماعی را به انجام می رسانیم که زمینه نوعی رفاه و حل کردن مشکلات، مسائل و دشواریهای اجتماعی را باعث می شود و تا زمانی که این کارها را انجام می دهیم در حال عبادت خداوند هستیم، البته عبادت‌های بالمعنی الاخص هم وجود دارد که مجموعه رفتارهای عبادی است که غیر از عبادت، نام دیگری نمی توان بر روی آن گذاشت. مانند نماز، روزه و حج.

وی با بیان اینکه در عبادت‌های بالمعنی الاخص هم شارع مقدس زمینه های اجتماعی بسیار مهمی را برایشان لحاظ کرده کرده تا آنها را به معنای اجتماعی کلمه کاملتر، دقیقتر و به تعبیر دیگر با ثواب بیشتر انجام داد، بیان کرد: مثلاً فرض کنید نماز را می توان به صورت انفرادی و فردی و همچنین اجتماعی و با جماعت خواند. در دستورات دینی، نمازی که به صورت اجتماعی برگزار می شود به مراتب ثواب، پیامدها و خواصش بیشتر از نمازی است که به صورت منفرد و فرادی خوانده می شود و لذا ملاحظه می کنید که پیغمبر اکرم(ص) و اهل بیت(ع) تأکید بسیار زیادی می کردند که اگر امکان خواندن نماز جماعت برای کسی وجود دارد چندان مجاز نیست که نماز را به شکل فرادی بخواند و این نشان دهنده این است که وقتی نماز را به صورت جماعت می خوانیم پیامدها و آثار و خصوصیتی دارد که به هیچ وجه نماز فرادی از آنها برخوردار نیست.

این محقق و نویسنده کشورمان اظهار داشت: امروزه بسیاری از نظریات اجتماعی و فرهنگی حکایت از این دارد که انسانها غیر از هویت فردی، از هویت اجتماعی هم برخوردار هستند که به هر میزانی این هویت اجتماعی با صلابت تر، محکمتر و کاملتر باشد می تواند در ایجاد فضای رشد و استكمال در جامعه مؤثر و مفید باشد و به خاطر همین هم هست که همه کسانی که تجربه ای از مواجهه

با جوامع بزرگ و کوچک را دارند این خصوصیت را دارند که وقتی با اجتماعی مواجه می شوند و همبستگی و وحدت اجتماعی را در جامعه می بینند بیشتر از آن جامعه خوش شان می آید.

رئیس سابق دانشکده الهیات دانشگاه امام صادق(ع) با اشاره به اینکه جامعه ای که افراد آن با هم ارتباط کمی دارند و علائق چندانی به هم ندارند از ویژگیهایی منفی ای است که تا حد زیادی حتی در عالم سیاست و در مسائل کلی عالم هستی هم اثرگذار است، گفت: کشورهایی که از همبستگی و هم اندیشی مشترک بیشتری برخوردارند با قدرت تر، با صلابت تر و با اعتماد تر به نظر می رسند و به خاطر همین هم هست که مثلاً وقتی انتخاباتی در کشوری انجام می شود وقتی میزان مشارکت زیاد است آن کشور به لحاظ سیاسی از یک جایگاه بهتری برخوردار است اما کشورهایی که این خصوصیت در آنها کم رنگ تر است اعتماد کمتری در جامعه جهانی به آنها می شود و از اعتماد لازم برخوردار نیست.